

که چنانچه آزادی فعلی مطبوعات نتواند زمینه را برای آزادی همه دیدگاه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کشور فراهم آورد و در چارچوب هر روز تنگ تر آن رقابت نامبرده باقی بماند. از پشتیبانی خوانندگانش محروم شده، توانش تحلیل خواهد رفت و از آن جز تجربه ناکام دیگری برای نسل‌های آتی خاطره‌ای بر جای نخواهد ماند.

زیبا جلالی نائینی

نظرات جامعه مدنی بر مذاکرات سازمان جهانی تجارت

طبق اساسنامه سازمان تجارت جهانی، نشست وزرای تجاری کشورهای عضو این سازمان باید لااقل هر دو سال یک بار برگزار شود. تغییر مقررات سازمان از طریق یک رشته مذاکرات چند جانبه صورت می‌گیرد که به آن "دور" مذاکرات گفته می‌شود. گردهم‌آیی "سیاتل" سومین نشست وزرای این سازمان بود و قرار بود آغازگر دور جدید مذاکرات تجارت جهانی باشد. مقدمات آن در نشست قبلی در ماه مه ۱۹۹۸ در ژنو آغاز شد و به دنبال آن شورای عمومی این سازمان شروع به

سیاسی میان دو گروهی که از یکی دو سال از انقلاب گذشته فرادستی را در صحنه سیاسی کشور میان خود تقسیم می‌کنند، برای کشور به ارمغان آورده شد. کسانی که گمان کردند این آزادی خارج از رقابت این دو گروه می‌تواند به معنای زمینه برای ورود سایر دیدگاه‌های سیاسی به صحنه رقابت به شمار آید به سرعت با مواجه شدن با تعطیلی نشریه‌شان - جامعه، توس، زن، نشاط و نیز سلام و خرداد- پیش از دیگران پی به محدودیت این آزادی بردند. و بر اساس همین تجربه بود که دیگر مطبوعات روزانه به بازتاب نظریات "خودی"ها اکتفا کرده و هر چند در زمینه گفتار به دفاع از ارزش‌هایی پرداختند که فراتر از مجموعه ارزشی‌های غالب در این دو دهه بوده است، اما عملاً قدمی در راه گشایش فضای سیاسی برداشتند. به این اعتبار آزادی مطبوعات در تنگنای مبارزات سیاسی و جناحی محدود ماند. امیدهایی که با انتخابات دوم خرداد پدید آمدند زمینه مساعدی را برای رشد و توسعه مطبوعات فراهم آوردند. در عین حال روشن است که چنانچه این رشد نتواند پاسخگوی آن امیدها باشد، بعید به نظر می‌رسد که بتواند از استمرار کافی به نهاد ماندگاری در جامعه مدنی تبدیل گردد.

آنگاه که بدانیم آزادی بیش از هر چیز آزادی دگراندیش است متوجه خواهیم شد

جمع‌آوری طرح‌های مختلف کرد. در ماه سپتامبر ۱۹۹۹، شورای عمومی این سازمان پیش‌نویس بیانیه‌ای را که قرار بود نشست "سیاتل" به آن رسمیت بدهد، آماده کرد. این بیانیه عمدتاً برنامه مذاکرات دور جدید را مشخص می‌کند.^۲ در سوم دسامبر ۱۹۹۹ (آخرین روز نشست وزرای سازمان در "سیاتل") اکثریت نمایندگان اعلام کردند هیچ بیانیه‌ای را برای به پیش بردن دور جدید مذاکرات امضا نخواهند کرد.

عوامل گوناگونی منجر به متوقف شدن دور جدید مذاکرات شد و بی‌شک اعتراضات عمومی که از ماه‌ها پیش تدارک دیده شده بود، مهم‌ترین این عوامل بود. اعتراضات عمومی باعث شد اختلاف نظرها بین نمایندگان کشورهای عضو به شکل روشن مطرح شود. یکی از نمایندگان کشور زیمبابوه اعلام کرد: تظاهرات خیابانی این جسارت را به نمایندگان جهان سوم داد تا به روش کار سازمان که این کشورها را از جریان مذاکرات کنار می‌گذارند اعتراض کنند.^۳ موضوع‌هایی که سازمان در دستور کار خود داشت متعدد و پیچیده‌تر از آن بودند که بتوان بر سر آنها مصالحه کرد و توافق اکثریت کشورهای عضو را به دست آورد. این پیچیدگی بهانه‌ای شد که رئیس جلسات از گروه محدودی از نمایندگان درخواست

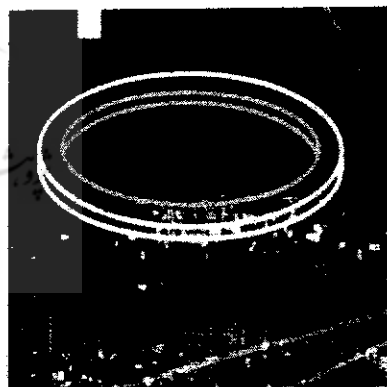
کند تا جهت آماده کردن یک توافق جامع جلسه‌ای جداگانه تشکیل داده و سپس نتیجه را به تمامی نمایندگان ارائه دهند.^۴ ولی چون در این کار از نمایندگان کشورهای در حال توسعه نظر خواهی نشد. نمایندگان بیش از ۷۰ کشور، خصوصاً از آفریقا و کارائیب، رسماً اعلام کردند بیانیه‌ نهایی را که در تهیه آن مشارکت نداشته‌اند امضاء نخواهند کرد^۵ و به این ترتیب مذاکرات نشست "سیاتل" را در بن‌بست قرار دادند. موضوع دیگری که مخالفت کشورهای در حال توسعه را برانگیخت، گفته‌ی رئیس جمهور آمریکا بود که در بدو ورود خود به "سیاتل" اظهار داشت مایل است برای بررسی نحوه‌ی وارد کردن حقوق کارگران در مقررات سازمان یک گروه کار تشکیل شود و تلویحاً گفت که رعایت این حقوق می‌تواند با در نظر گرفتن تحریم‌های اقتصادی تضمین شود.^۶ کشورهای اتحادیه اروپا و ایالات متحد آمریکا موفق نشدند بر سر مسائل مربوط به کشاورزی، به ویژه یارانه‌های تخصیصی اروپا به کشاورزان، به توافق برسند. موضوع دیگر اختلافات، قوانین ایالات متحده آمریکا برای مجازات کشورهای است که در بازار این کشور قیمت شکنی می‌کنند.^۷ ایالات متحده آمریکا از این قوانین برای دفاع از صنایعی که وزن سیاسی مهمی دارند، همچون صنایع فولاد، استفاده می‌کند و تمایلی برای به مذاکره

گذاشتن این موضوع در سازمان تجارت جهانی نشان نمی‌دهد.^۸

به نظر می‌رسد پس از متوقف شدن مذاکرات چند جانبه بر سر سرمایه‌گذاری در سال ۱۹۹۸ و متوقف شدن دور سوم سازمان جهانی تجارت در "سیاتل"، مذاکرات تجارت جهانی روند آرام‌تری را طی کنند و تمایل به ایجاد بازارهای جدید از طریق توافق‌های دوجانبه و یا توافق‌های منطقه‌ای بیشتر شود.

مثال این‌گونه توافق‌ها مذاکراتی است که میان اتحادیه اروپا و کشورهای در حال توسعه آمریکای جنوبی در جریان است.^۹

پیشینه جنبشی که منجر به تظاهرات خیابانی در "سیاتل" شد برمی‌گردد به سال ۱۹۹۳ و موافقت‌نامه ایجاد منطقه آزاد تجاری در شمال قاره آمریکا یعنی نفتا.^{۱۰} در

آن زمان سندیکاها کارگری مخالفت خود را با این موافقت‌نامه آغاز کردند و در این مخالفت با سازمان‌های دفاع از محیط زیست متحد شدند. با پیوستن سازمان دفاع از

مصرف کننده به این موج مخالفت، این جنبش رفته رفته شکل سازمان دهی شده به خود گرفت. در سال‌های ۹۸-۱۹۹۷ زمانی که موافقت‌نامه چند جانبه بر سرمایه‌گذاری^{۱۱} در سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^{۱۲} آخرین مراحل خود را طی می‌کرد، این جنبش یک بعد جهانی به خود گرفت و منجر به متوقف شدن مذاکرات این موافقت‌نامه شد. پس از این قضیه، روشن بود که این موج وسیع‌تر از آن است که در مذاکرات مربوط به اقتصاد جهانی نادیده گرفته شود. به دنبال پیشنهاد ایالات متحده آمریکا برای جلب رضایت جامعه مدنی که خواستار جواب‌گو بودن و همچنین عملکرد شفاف سازمان تجارت جهانی شد، این سازمان یک روز قبل از آغاز نشست "سیاتل" همایشی ترتیب داد. سازمان‌های غیر دولتی شرکت کننده در این همایش از نحوه برگزاری آن انتقاد کردند. به نظر آن‌ها این همایش بیشتر جنبه سخنرانی داشت تا تبادل نظر و گذشته از آن، از سازمان‌های غیردولتی تنها دو سخنران انتخاب شده بود.

سازمان‌های غیردولتی از سراسر جهان در "سیاتل" جمع شده بودند و ائتلافی متشکل از سندیکاها، طرفداران حفظ محیط زیست، سازمان‌های دفاع از مصرف کننده، سازمان‌های دفاع از حقوق زنان، گروه‌های مذهبی، انجمن‌های دانشجویی و غیره به

وجود آورده بودند. هر یک از این سازمان‌ها در محدوده فعالیت خود به سازمان تجارت جهانی انتقاداتی داشت. سازمان پزشکان بدون مرز از مقررات مربوط به ساخت و بهره‌برداری انحصاری شکایت داشت که منجر به گرانی و غیر قابل دسترس شدن دارو و سبب مرگ بیماران شده است. این سازمان خواهان تشکیل گروه کار در سازمان تجارت جهانی است تا تأثیر مقررات ساخت و بهره‌برداری انحصاری را در دستیابی کشورهای در حال توسعه و فقیران به دارو بررسی کند. انتقاد سازمان "صلح سبز"^{۱۳} این است که پیشنهادات مطرح شده در سازمان جهانی تجارت در مورد بیوتکنولوژی، مغایر تفاهم نامه سازمان ملل در همین است. فدراسیون بین‌المللی انجمن‌ها و مؤسسات کتابداری نگران کالایی شدن اطلاعات و در معرض رقابت خارجی قرار دادن و خصوصی شدن کتابخانه‌ها است.^{۱۴} خواست مشترک سازمان‌های غیردولتی، توقف مذاکرات دور جدید و بازنگری مقررات و تغییر نظام سازمان تجارت جهانی برای متناسب کردن آن با احتیاجات توسعه جامعه بشری بود. این خواست در شعار "دور جدید دیگر نه، به جای آن بازنگری و تغییر"^{۱۵} خلاصه شده بود. مؤسسه کشاورزی و سیاست تجاری^{۱۶} که از سازمان دهندگان ائتلاف سازمان‌های غیردولتی در مخالفت با سازمان تجارت

جهانی است، فعالیت آتی این ائتلاف را حول پنج اصل اعلام کرده است:^{۱۷}

▪ تجارت عادلانه: که حاکی از احتیاج به مقرراتی است که تجارت عادلانه را تضمین کند. این مقررات را باید عادلانه و بدون تبعیض به اجرا گذاشت. به طور مثال قوانین منع قیمت شکنی در صادرات را باید تقویت کرد.

▪ مرزبندی: سازمان تجارت جهانی باید فقط به موضوع‌های مربوط به تجارت بپردازد. موضوعاتی که به دامنه‌های دیگر مربوط می‌شود باید خارج از سازمان تجارت جهانی به آنها پرداخته شود. سیاست‌های تجاری باید در موازات و مرتبط با سیاست‌های مربوط به مسائل محیط زیست، اجتماعی، حقوق بشر و غیره باشند. برای حصول به این منظور، ساختارهای جدیدی باید آورد که دربرگیرنده هیئت‌های داوری بین مؤسسه‌های جهانی باشند.

▪ حفظ تعادل: تجارت تنها یک جنبه از کسب و کار است و کسب و کار تنها یک جنبه از زندگی است. نباید اجازه دهیم که تجارت بالاتر از دیگر ارزش‌ها و مسائل قرار گیرد.

▪ شفافیت: ما یک رصدخانه جهانی برای کنترل سازمان تجارت جهانی به کار خواهیم انداخت تا اطمینان حاصل شود که

3-A WHIFF of Democracy in Seattle Watch Daily- WTO

News:<http://www.wtwatch.org/new/>

۴ - در نشست سنگاپور نیز تجربه این گونه گردهم آیی محدود به چند کشور شده بود و موارد کلیدی موافقت نامه در غیاب کشورهای در حال توسعه به تحریر در آمده بود. این روش کار بارها از جانب سازمان های غیردولتی کشورهای جنوب مورد انتقاد قرار گرفته بود.

۵ - مانند شماره ۳.

6- WTO summit ends in failure - watch Daily WTO

News:[http://www.wtwatch.org/new/dumping - Anti](http://www.wtwatch.org/new/dumping-Anti) - (قوانین ضد قیمت شکنی)

Laws این قوانین برای مجازات کشورهایی است که محصولات خود را زیر هزینه تولید در ایالت متحده آمریکا در بازار این کشور می فروشند.

۸ - مانند ۶.

9- After Seattle, the WTO risks getting left behind as the world trade on -International Herald Tribune.

09-Dec-99

10- North American Free Trade Agreement.

11- Multilateral Agreement on Investment.

12- Organization for Economic Cooperation and Development.

13- Greenpeace

14- Ngos unimpressed with "dialogue" and transparency attempt Third World Network:

<http://www.twinside.org.sg/>

15- "No New Round,instead" Turnaround"

16- Institute for Agriculture and Trade Policy: <http://www.iatp.org/>

17- WTO Watch:<http://www.Wtwatch.org/>

شهروندان در سراسر جهان از برنامه ها، گفته ها و کردار مأموران ملی و بین المللی منتخب شان اطلاع پیدا می کنند. همزمان با این، انتظار داریم سازمان تجارت جهانی تمامی اسناد را در مقاطع زمانی معین در اختیار عموم قرار دهد.

▪ **دموکراسی:** مقررات تجارت مهم تر از آن است که در دست معدودی بنگاه و مقام اداری رها شود. ما باید نهاد نویی به وجود بیاوریم که ابراز نگرانی شهروندان را تبدیل به کنترل شهروندان کند. لازم است یک هیئت مشورتی تشکیل شود تا گفتگو میان جامعه مدنی و سازمان تجارت جهانی را برقرار سازد.

خ.ن

یادداشت ها

۱- در ابتدای سال ۱۹۹۵، به دنبال مذاکرات ۴- ۱۹۹۳ معروف به دور اروگوئه، سازمان تجارت جهانی جایگزین "موافقت نامه عمومی تعرفه و تجارت" (GATT) شد. در حال حاضر ۱۳۲ کشور عضو این سازمان هستند که به تنهایی افزون بر ۹۰٪ تجارت جهانی را در دست دارند. حدود ۳۰ کشور دیگر برای عضویت در این سازمان در حال مذاکره اند. ۹۸ عضو از کشورهای در حال توسعه هستند و مابین آن ها ۲۷ کشور از کشورهایی هستند که کمترین توسعه را داشته اند.

۲ - برای اطلاعات بیشتر رجوع شود به نشانی اینترنت سازمان جهانی تجارت :

<http://WWW.Wto.org/>